

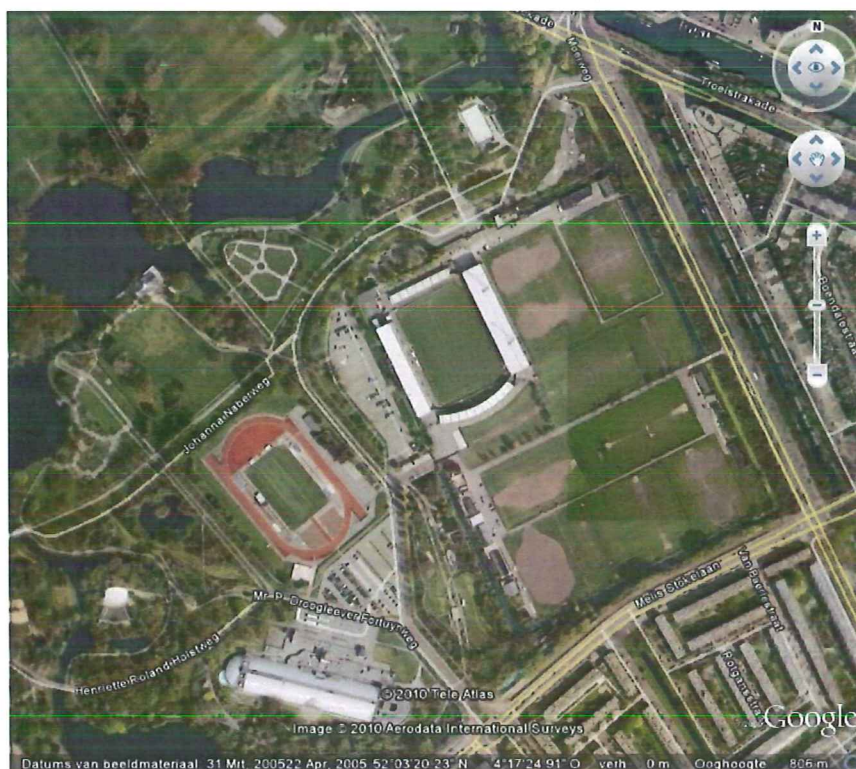

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

**Flora- en fauna
veldinventarisaties
Sportcampus Zuiderpark
te Den Haag**

Aqua - Terra Nova BV
Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 - 625246
fax 0174 - 629744
www.aquaterranova.nl

**Opdrachtgever:
Gemeente Den Haag**

Datum: 9 september 2010
Rapportnr: 210099/AQT 301 FF/CG
Status: definitief rapport

COLOFON

Titel : *Flora- en fauna veldinventarisaties Sportcampus Zuiderpark te Den Haag*

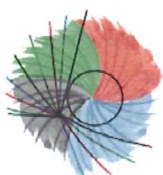
Opdrachtgever : *Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling t.a.v. mw. J. Vermeer*

Projectteam

Projectmanager : dhr. ing. A.P. Wubben
Contactpersoon : mw. C.E. van der Graaf MSc.
Auteur : mw. C.E. van der Graaf MSc.
Veldwerkers : mw. C.E. van der Graaf MSc. en mw. J. Wardenaar BSc. (Aqua-Terra Nova bv) en dhr. W-R.C. van Esch (Eco-Niche)

Kwaliteitsborging : dhr. M. Pols MSc.

Projectnummer : **210099**

Aqua-Terra Nova is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de branche organisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring projectmanager	Goedkeuring kwaliteitsborger
9 september 2010	Definitief		

© 2010 Aqua-Terra Nova B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	1
1 INLEIDING	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Doelstelling	2
1.3 Leeswijzer	2
2 WERKWIJZE.....	3
2.1 Vleermuizen	3
2.1.1 Methode	3
2.1.2 Verwerking resultaten	3
2.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels	4
2.2.1 Methode	4
2.2.2 Verwerking resultaten	4
2.3 Wilde planten	4
2.3.1 Methode	4
2.3.2 Verwerking resultaten	4
2.4 Verantwoording	4
3 RESULTATEN VLEERMUIZEN	5
3.1 Waarnemingen vleermuizen	5
3.2 Functionaliteit van het projectgebied	5
3.2.1 Functie projectgebied als zomerverblijf	6
3.2.2 Functie projectgebied als kraamverblijf	6
3.2.3 Functie projectgebied als baltsverblijf	6
3.2.4 Functie projectgebied als winterverblijf	6
3.2.5 Functie projectgebied als vliegroute	6
3.2.6 Functie projectgebied als foerageergebied	6
4 RESULTATEN VOGELS	7
4.1 Waarnemingen vogels	7
4.2 Functionaliteit van het projectgebied	7
4.2.1 Nesten van buizerd	7
4.2.2 Nesten van bosuil	8
4.2.3 Overige jaarrond beschermde nesten	8
5 RESULTATEN WILDE PLANTEN.....	9
5.1 Waarnemingen wilde planten	9
5.2 Functionaliteit van het projectgebied	9
6 CONCLUSIE.....	10
6.1 Beschermde soorten	10
6.1.1 Vleermuizen	10
6.1.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels	10
6.1.3 Wilde planten	10
6.2 Toetsing aan de Flora- en faunawet	10
6.2.1 Vleermuizen	10
6.2.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels	10
6.2.3 Wilde planten	10
6.3 Advies vervolgpcedure	10
6.3.1 Vleermuizen	10
6.3.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels	11
6.3.3 Wilde planten	11
7 BRONVERMELDING	13
8 BIJLAGEN	14
BIJLAGE 1 WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN.....	15
BIJLAGE 2 KAART WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN	16
BIJLAGE 3 KAART WAARNEMINGEN VOGELS	17
BIJLAGE 4 WAARNEMINGEN WILDE PLANTEN	18
BIJLAGE 5 ACHTERGROND VLEERMUIZEN.....	19

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het voormalige ADO-stadion, de aangrenzende sportvelden en de driehoek met het parkeerterrein met een totale oppervlakte van ca. 20 ha worden opnieuw ingericht. Deze locatie wordt heringericht tot een sportcampus met klauterberg en een verdiepte parkeerplaats. Daarnaast wordt de waterberging uitgebreid door watergangen te verbreden.

Uit de Eco-effectscan¹³ blijkt dat er mogelijk verblijfplekken van vleermuizen, jaarrond beschermde nesten van vogels en beschermde plantensoorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn en dat dit nader onderzocht dient te worden.

In dit onderzoek wordt het voorkomen van vleermuizen, wilde planten en jaarrond beschermde nesten van vogels op het projectgebied geïnventariseerd door Aqua-Terra Nova BV in samenwerking met Eco-Niche in opdracht van Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling uitgevoerd.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van de veldinventarisaties is het vaststellen van:

- de aanwezigheid van vleermuizen, beschermde soorten wilde planten en vogels met jaarrond beschermde nesten,
- de functie van het projectgebied voor deze beschermde soorten,
- de te verwachten negatieve effecten, welke een aanvraag van een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk maken.

Op basis van deze inventarisatie wordt aangegeven of mogelijke negatieve effecten van het bouwproject te vermijden, mitigeren, en/of te compenseren zijn en welke vervolgpcedure benodigd is.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding zijn de aanleiding en de doelstelling van het onderzoek beschreven. Hierna volgt hoofdstuk 2 met de werkwijze. In hoofdstuk 3 tot en met 5 komen de resultaten van de inventarisatie aan de orde. Dit leidt in hoofdstuk 5 tot een conclusie over het voorkomen van beschermde vleermuizen, vogels en wilde planten en de te nemen maatregelen. Hierna volgen de bronvermeldingen en de bijlagen met de inventarisatiegegevens en achtergrondinformatie over vleermuizen.

2 WERKWIJZE

2.1 Vleermuizen

2.1.1 Methode

De benodigde onderzoeksinspanning is bepaald aan de hand van het Protocol Vleermuizen⁽⁵⁾. In het protocol is aangegeven hoeveel inventarisaties er nodig zijn en wat de optimale veldcondities zijn. In de onderstaande tabel zijn de uitgangspunten van het onderzoek opgenomen, die aan de hand van het Protocol Vleermuizen bepaald zijn:

Tabel 1: benodigde veldinspanning volgens Protocol vleermuizen

Soort	Functie	Optimale periode	Onderzoeksinspanning
Gewone dwergvleermuis	Kraamverblijf	15 mei – 15 juli	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijf	1 mrt – 15 okt	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Gewone dwergvleermuis	Baltsverblijf	15 jul – 1 nov	2 x 3 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Gewone dwergvleermuis	winterverblijf	1 aug – 1 sept, 1 dec – 1 mrt	a.h.v. middernacht zwermen en invasies, 1x
Gewone dwergvleermuis	foerageergebied	15 mei - 15 okt	2 x 1,5 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Laatvlieger	Kraamverblijf	1 jun – 15 jul	2 x 2 uur, met tenminste 10 dagen tussen de bezoeken, min 1x 's avonds
Laatvlieger	Zomerverblijf	15 mei – 15 sep	2 x 2 uur, met tenminste 10 dagen tussen de bezoeken, min 1x 's avonds
Laatvlieger	winterverblijf	1 dec – 1 mrt	
Ruige dwergvleermuis	Zomerverblijf	1 apr – 15 aug	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Ruige dwergvleermuis	Baltsverblijf	15 aug – 1 okt	2 x 3 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Ruige dwergvleermuis	foerageergebied	15 mei – 1 aug	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken
Watervleermuis	Kraamverblijf	1 jun – 15 jul	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken, waarvan evt. 1 in de ochtend
Watervleermuis	Zomerverblijf	15 mei – 15 aug	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken, waarvan 1 in de ochtend
Watervleermuis	foerageergebied	15 mei – 15 sep	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken, waarvan evt. 1 in de ochtend
Watervleermuis	vliegroute	15 mei – 15 sep	2 x 2 uur, min 10 dagen tussen de bezoeken, waarvan evt. 1 in de ochtend en 1x in de kraamperiode

Op basis van het bovenstaande is een veldwerkschema opgesteld, waarbij de inventarisaties zijn uitgevoerd door twee ervaren veldwerkers. Voor dit onderzoek is veldwerk met de batdetector, type Pettersson D240x en D100, afdoende.

De inventarisaties worden tijdens het voortplantingsseizoen van mei - september uitgevoerd, omdat de vleermuizen dan in grote groepen (kraamkolonies) bij elkaar zitten en er veel activiteit is. Omdat de activiteit van vleermuizen afhankelijk is van de weersomstandigheden en vleermuizen regelmatig verhuizen tussen verschillende verblijfplekken, is het noodzakelijk meerdere malen bij gunstige weersomstandigheden te inventariseren. Gunstige weersomstandigheden zijn nachten met een temperatuur van >10°C en zonder harde wind of regen.

2.1.2 Verwerking resultaten

Tijdens de inventarisatie worden de waargenomen soorten en de weersomstandigheden genoteerd. Hierbij worden aantekeningen gemaakt van het tijdstip van de waarneming, de locatie en het gedrag van de vleermuizen. De resultaten van de inventarisaties zijn weergegeven in een tabel en/of op kaarten. Aan de hand van de resultaten wordt de functionaliteit van het projectgebied voor de vleermuizen beschreven. Hierbij wordt geschiktheid van de aanwezige bouwwerken en bomen omschreven en zo nodig met foto's verduidelijkt.

2.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels

2.2.1 Methode

Vogels worden geïnventariseerd volgens de standaard van de BMP-methode van Sovon (Broedvogel Monitoring Project). Voor een volledige broedvogelinventarisatie in een stadspark zijn 5 inventarisatierondes nodig. In het kader van de Flora- en faunawet is het niet nodig om alle territoria in kaart te brengen. Omdat dit onderzoek zich concentreert op jaarrond beschermde nesten en territoria van buizerd en bosuil kan met minder rondes volstaan worden.

Om de aanwezigheid van buizerd en bosuil vast te stellen of uit te sluiten is een inventarisatie in de broedperiode van 1 februari t/m 10 juli nodig. Omdat er minimaal 3 waarnemingen nodig zijn om een territorium vast te stellen, zijn drie inventarisatierondes nodig. Tijdens de inventarisatierondes wordt actief gezocht naar potentiële nestplekken en deze worden op een afstand geobserveerd. De tijdstippen van de veldbezoeken worden gevarieerd: een nachtobservatie voor de bosuil en een ochtend- en middagobservatie voor de buizerd en andere potentiële roofvogels en eventueel andere jaarrond beschermde vogels, zoals gierzwaluwen. De buizerd maakt gebruik van een bestaand of oud nest van andere vogelsoorten. Indien tijdens de inventarisatie blijkt dat de in het plangebied aanwezige (oude) nesten door andere vogelsoorten (kraai, kauw, ekster) gebruikt worden, kan aanwezigheid van territoria van buizerd worden uitgesloten.

2.2.2 Verwerking resultaten

Waarnemingen van jaarrond beschermde vogels en/of potentiële nesten worden op een kaart ingetekend. Overige vogelsoorten die gehoord of gezien worden genoteerd in een totaalijst. Van deze soorten worden alleen de waargenomen nesten op de kaart ingetekend.

2.3 Wilde planten

2.3.1 Methode

De standplaatsen van beschermde wilde planten in het plangebied worden in kaart gebracht door middel van een veldinventarisatie. Het betreft een daginventarisatie in de periode half mei tot eind augustus door een ervaren veldwerker.

2.3.2 Verwerking resultaten

Alle plantensoorten worden in een tabel opgenomen. Aan de hand van de combinatie van voorkomende plantensoorten wordt beoordeeld of het projectgebied geschikt is als standplaats voor beschermde soorten. Beschermde wilde planten worden op een kaart ingetekend en met fotomateriaal vastgelegd.

2.4 Verantwoording

Ecologische medewerkers van Aqua-Terra Nova bv hebben ruime veldervaring in onderzoek naar wilde planten en vleermuizen en het gebruik van batdetectors en hebben daartoe gerichte cursussen gevolgd. Onderaannemers hebben ruime veldervaring in onderzoek naar vogels en vogelnesten.

In dit onderzoek is op een adequate en zorgvuldige wijze getracht om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de potentieel aanwezige beschermde planten en diersoorten en om alle effecten in beeld te brengen die het project op deze soorten kan hebben. Desondanks kunnen aan dit onderzoek geen rechten worden ontleend. Indien in de loop van het proces blijkt dat er andere dan de genoemde beschermde soorten in het projectgebied voorkomen of andere dan de genoemde effecten aan de orde komen, zullen hiertoe adequate maatregelen moeten worden genomen.

3 RESULTATEN VLEERMUIZEN

3.1 Waarnemingen vleermuizen

Op basis van tabel 1 uit paragraaf 2.1 zijn de onderstaande inventarisatierondes uitgevoerd door één ervaren veldwerker met de batdetector, type Pettersson D240x/D100:

Tabel 3: Overzicht inventarisatierondes

Datum	Tijd	Waarnemers	Weersomstandigheden
13 juni 2010	21:45 uur – 24:00 uur (zon onder: 22:00 uur)	mw. C. van der Graaf, mw. J. Wardenaar	bewolkt, windkracht 1, droog, 15°C
30 juni 2010	1:00 uur – 5:00 uur (zon op: 5:15 uur)	mw. C. van der Graaf, dhr. W. van Esch	half bewolkt, heig, windkracht 1-2, droog, 18°C
28 augustus 2010	22:15 uur – 01:15 uur (zon onder: 20:33 uur)	mw. J. Wardenaar	bewolkt, bliksem, windkracht 1-2, droog, 15°C
6 september 2010	20:15 uur – 20:45 uur 23:30 uur – 24:00 uur (zon onder: 20:12 uur)	mw. C. van der Graaf	bewolkt, droog, windkracht 5-7, droog, 13°C
8 september 2010	21:15 uur – 23:15 uur (zon onder: 20:08 uur)	mw. C. van der Graaf, mw. J. Wardenaar	bewolkt, droog, windkracht <1, droog, 16°C

De waarnemingen per inventarisatieronde zijn in bijlage 1 in een tabel en in bijlage 2 op kaarten weergegeven. Hieronder wordt alleen het totaaloverzicht gegeven.

Tabel 4: Waarnemingen vleermuizen

Soort	Aantal	Waarneming	Locatie
Gewone dwergvleermuis	1	Foeragerend en baltsend	Projectgebied, p-plaats west
Gewone dwergvleermuis	1-5	Foeragerend en voorbijvliegend	Projectgebied en waterpartij Zuiderpark
Ruige dwergvleermuis	1-2	Foeragerend en voorbijvliegend	waterpartij Zuiderpark
Ruige dwergvleermuis	1	Baltsend / baltsverblijf	Wilg naast waterpartij Zuiderpark
Laatvlieger	1-2	Foeragerend en voorbijvliegend	Projectgebied, waterpartij Zuiderpark
Watervleermuis	1-2	Foeragerend	Waterpartij Zuiderpark

Tijdens de inventarisaties zijn in het plangebied twee soorten vleermuizen waargenomen: gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Buiten het projectgebied zijn daarnaast de watervleermuis en de ruige dwergvleermuis waargenomen.

Boven de waterpartijen in het midden van het Zuiderpark wordt druk gefoerageerd door ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en watervleermuis. In het projectgebied is alleen af en toe een voorbijvliegende of foeragerende gewone dwergvleermuis of laatvlieger waargenomen. De vleermuizen vliegen langs de bomenrijen aan de randen of over het veld of. Boven het water tussen de bomen ter plekke van de parkeerplaatsen aan de noordzijde van het projectgebied zijn 1 à 3 foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Boven de watergangen rond het projectgebied zijn geen foeragerende watervleermuizen waargenomen.

Tijdens de najaarsrondes is op de hoek van de westelijke parkeerplaats herhaaldelijk baltsactiviteit van een gewone dwergvleermuis waargenomen en rond de holle wilg naast de waterpartij, buiten het projectgebied, is een baltsende ruige dwergvleermuis waargenomen.

In het projectgebied zijn geen zwermende of uitvliegende vleermuizen waargenomen rond de gebouwen of rond bomen met boomholtes/spechtengaten.

De gegevens zullen aan de Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland ter beschikking worden gesteld, tenzij de opdrachtgever aangeeft hier bezwaar tegen te hebben.

3.2 Functionaliteit van het projectgebied

In **bijlage 3** is achtergrondinformatie over vleermuizen opgenomen rond de gebouwen of rond bomen met boomholtes/spechtengaten.

3.2.1 *Functie projectgebied als kraamverblijf*

In het projectgebied zijn geen grote aantallen vleermuizen waargenomen. Er zijn geen kraamverblijven aanwezig, aangezien er tijdens de zomerrondes geen zwermende in- of uitvliegende vleermuizen rond de gebouwen of rond bomen met boomholtes/spechtengaten zijn waargenomen. Nabij de gebouwen en bomen zijn geen tot weinig vleermuizen waargenomen.

Het projectgebied heeft geen functie als kraamverblijf.

3.2.2 *Functie projectgebied als zomerverblijf*

In het projectgebied zijn geen zomerverblijven van vleermuizen aangetroffen. De gewone dwergvleermuis kan het baltsverblijf (zie 3.2.3) in de zomer als zomerverblijf gebruiken.

In het projectgebied is mogelijk één zomerverblijf van de gewone dwergvleermuis aanwezig.

3.2.3 *Functie projectgebied als baltsverblijf*

Op de hoek van de westelijke parkeerplaats, tegenover het cateringgebouw, is onder de bomen tijdens meerdere inventarisatierondes een foeragerende en baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen. Dit duidt op de aanwezigheid van een baltskwartier van de gewone dwergvleermuis in het naastgelegen gebouw.

Rond de holle wilg naast de waterpartij, buiten het projectgebied, is een baltsende ruige dwergvleermuis waargenomen. Tegelijkertijd zwermde er meerdere dwergvleermuizen rond deze boom. Dit duidt op de aanwezigheid van een baltskwartier van de ruige dwergvleermuis in deze boom.

In het projectgebied is één baltsverblijf van de gewone dwergvleermuis aanwezig.

3.2.4 *Functie projectgebied als winterverblijf*

Het ene baltsverblijf kan mogelijk in de winter gebruikt worden. Aangezien vleermuizen aan winterverblijven andere eisen stellen ten aanzien van de grootte en het binnenklimaat dan aan baltsverblijven, is de kans klein dat er een winterverblijf van een grote kolonie in het projectgebied aanwezig is.

Verwacht wordt dat het projectgebied geen belangrijke functie heeft als winterverblijf.

3.2.5 *Functie projectgebied als vliegroute*

In het projectgebied zijn geen vliegroutes aangetroffen. De enkele vleermuizen die in het projectgebied zijn waargenomen vliegen langs de bosrand/watergangen, maar ook midden over de sportvelden.

Het projectgebied heeft geen functie als vliegroute.

3.2.6 *Functie projectgebied als foerageergebied*

Binnen het projectgebied vormen de watergangen met begroeiing van bomen en struiken, de parkeerplaatsen en de sportvelden het foerageergebied van ca. 1 á 3 gewone dwergvleermuizen. Het projectgebied is echter geen essentieel foerageergebied, dat nodig is voor het functioneren van een vaste verblijfplek. Het projectgebied vormt slechts een deel van het foerageergebied en verderop in het Zuiderpark is beter geschikt foerageergebied aanwezig ter plekke van de waterpartijen.

Het projectgebied heeft geen functie als essentieel foerageergebied.

4 RESULTATEN VOGELS

4.1 Waarnemingen vogels

De onderstaande inventarisatierondes zijn uitgevoerd door ervaren veldwerkers op gebied van vogels:

Tabel 3: Overzicht inventarisatierondes

Datum	Tijd	Waarnemers	Weersomstandigheden
21 juni 2010	16:00 uur – 18:00 uur	Dhr. W. van Esch	droog, 17°C
22 juni 2010	09:30 uur – 11:30 uur	Dhr. W. van Esch	droog, 17°C
30 juni 2010	01:00 uur – 05:00 uur	Dhr. W. van Esch en mw. C. van der Graaf	half bewolkt, heilig, windkracht 1-2, droog, 18°C

Het eerste dagbezoek is besteed aan het zoeken van de grotere nesten (formaat duif) waar potentieel roofvogels kunnen broeden. Daarnaast is de directe omgeving geobserveerd op vliegende of roepende exemplaren. Er is hoofdzakelijk gelet op roofvogels, maar andere vogelsoorten die gehoord of gezien zijn, zijn ook genoteerd. Extra aandachtspunten waren de daken van de bebouwing rondom de sportvelden, deze zijn nauwlettend geobserveerd op eventueel broedende meeuwen en (gier)zwaluwen.

Het tweede dagbezoek is besteed aan observatie van de struik/boomranden van de sportvelden, waar de eerste nesten waren aangetroffen of waar de vegetatie zo dicht was dat er nesten verwacht konden worden (maar niet zichtbaar waren).

De waarnemingen van nesten zijn in bijlage 3 op een kaart weergegeven. Hieronder wordt alleen het totaaloverzicht gegeven.

Tabel 4: Waarnemingen vogels

Soort	Aantal	Waarneming	Locatie
Zwarte kraai	4	(oud) nest	Rode stippen op de kaart in bijlage 3
Houtduif	2	(oud) nest	Gele stippen op de kaart in bijlage 3
Meerkoet	3	(oud) nest	Blauwe stippen op de kaart in bijlage 3
wilde eend	1	(oud) nest	Blauwe stippen op de kaart in bijlage 3
Spreeuw	1	Nest in kastje tegen lichtmast	Blauwe stippen op de kaart in bijlage 3
Bosuil	2	Roepend jong in een boom, adult komt aanvliegen	Ca. 400 meter ten zuidwesten van het projectgebied

In het projectgebied zijn geen dagroofvogels of nesten ervan aangetroffen. Wel zijn er twee waarnemingen van prooiresten (duif en jonge kraai), mogelijk van een sperwer. Mogelijk foereert deze in het plangebied. In het projectgebied zijn ook geen uilen aangetroffen. Wel zijn er tijdens het veldbezoek bosuilen waargenomen buiten het plangebied. Het ging hierbij minimaal om een jong en één adult, ca. 400 meter ten zuidwesten van het plangebied. Het jong riep vanuit een boom, de adult riep vanuit de verte en kwam aanvliegen.

De gegevens zullen aan de Haagse Vogelbescherming ter beschikking worden gesteld, tenzij de opdrachtgever aangeeft hier bezwaar tegen te hebben.

4.2 Functionaliteit van het projectgebied

4.2.1 Nesten van buizerd

Tijdens de drie inventarisatierondes zijn geen buizerds waargenomen. Door een vrijwilligster van de Haagse Vogelbescherming is mondeling medegedeeld, dat de buizerd ongeveer 6 jaar geleden in de heemtuin de Heimanshof heeft gebroed. Ze ziet de buizerd regelmatig in de Heimanshof en boven het Zuiderpark vliegen⁽²¹⁾.

Buizerds zijn goed zicht- en hoorbaar en hebben rond de periode van de inventarisaties (van april tot en met juni) jongen. Bovendien zijn buizerdnesten die in gebruik zijn goed te herkennen aan de verse (groene) takken op de randen.

Voor de buizerd kan geconcludeerd worden dat deze niet in het plangebied broedt.

4.2.2 *Nesten van bosuil*

Buiten het projectgebied is een bosuil met jong aangetroffen. Door een vrijwilligster van de Haagse Vogelbescherming is mondeling medegedeeld, dat de bosuil dit jaar zeer waarschijnlijk in de Heimanshof heeft gebroed. Ze heeft het vrouwtje regelmatig horen roepen vanuit de Heimanshof⁽²¹⁾.

Hieruit kan worden afgeleid dat de bosuil niet in het projectgebied, maar wel in het Zuiderpark broedt.

4.2.3 *Overige jaarrond beschermde nesten*

In het projectgebied zijn geen roofvogels waargenomen, maar wel prooiresten van een roofvogel, mogelijk de sperwer.

Door een vrijwilligster van de Haagse Vogelbescherming is mondeling medegedeeld, dat de sperwer 3 jaar geleden in de heemtuin de Heimanshof heeft gebroed. Ze ziet de sperwer regelmatig vliegen in de Heimanshof en boven het Zuiderpark⁽²¹⁾.

Sperwers broeden rond dezelfde tijd als de buizerd, maar zitten in dichter struweel en zijn moeilijker waar te nemen. Er bestaat een (kleine) kans dat deze gemist is.

5 RESULTATEN WILDE PLANTEN

5.1 Waarnemingen wilde planten

De onderstaande inventarisatieronde is uitgevoerd door een ervaren veldwerker op gebied van wilde planten:

Tabel 3: Overzicht inventarisatieronde

Datum	Tijd	Waarnemers	Weersomstandigheden
26 juli 2010	18:00 uur – 19:00 uur	mw. C. van der Graaf	onbewolkt, windkracht 1-2, droog, 20°C

De waarnemingen tijdens de inventarisatie zijn in bijlage 4 in een tabel weergegeven.

In het projectgebied zijn alleen algemeen voorkomende soorten waargenomen, die kenmerkend zijn als ruigtekruiden, planten uit de tredzone of als pioniersoorten.

De oevers en bermen hebben een dichte begroeiing van harig wilgeroosje, akkerdistel, bijvoet, koninginnenkruid, brandnetel, braam en grote klis. De begroeiing staat manshoog, wat duidt op voedselrijke omstandigheden.

Ook onder de struiken en bomen zijn alleen algemeen voorkomende soorten aangetroffen, zoals klimop, brandnetel, wolfspoot en robbertskruid.

Langs verhardingen, sportvelden, in bermen en in tredzones groeien soorten als grote weegbree, herderstasje, duizendblad, kleine varkenskers en kruipertje.

In de watergangen was, buiten een beetje kroos, geen begroeiing van waterplanten, helofyten of riet aanwezig en riet groeit alleen in de berm en niet in het water.

5.2 Functionaliteit van het projectgebied

In het projectgebied zijn geen standplaatsen van beschermde soorten wilde planten aanwezig.

De aanwezige vegetatie van algemeen voorkomende soorten van verstoorde gronden, pioniersoorten en ruigte soorten duiden op voedselrijke omstandigheden. Kwetsbare soorten en soorten van arme gronden worden er niet verwacht.

Op andere plekken in het Zuiderpark zijn gevarieerde bermen aanwezig waar ratelaar en rietorchis bloeien, maar in het projectgebied zijn deze bermen niet aanwezig.

6 CONCLUSIE

6.1 Beschermde soorten

6.1.1 Vleermuizen

In het projectgebied zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen. In het Zuiderpark is daarnaast de watervleermuis waargenomen. Alle soorten vleermuizen zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet tabel 3 en de Habitatrichtlijn Bijlage IV.

6.1.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels

In het projectgebied zijn geen jaarrond beschermde nesten van vogels aangetroffen. In het Zuiderpark, buiten het projectgebied, is een nest van een bosuil aanwezig.

6.1.3 Wilde planten

In het projectgebied komen geen beschermde soorten voor.

6.2 Toetsing aan de Flora- en faunawet

Voor een beschrijving van het project wordt verwezen naar de Eco-effectscan⁽¹⁴⁾. Hieronder wordt per functie aangegeven welke activiteiten een negatief effect op de functionaliteit van het projectgebied hebben.

6.2.1 Vleermuizen

Met het slopen van het cateringgebouw gaat één baltsverblijf van een gewone dwergvleermuis (dat mogelijk ook als zomerverblijf of winterverblijf gebruikt wordt) verloren. Dit heeft geen effect op de gunstige staat van instandhouding van de populatie gewone dwergvleermuizen in Den Haag.

6.2.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels

In het projectgebied zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogels aangetroffen. In het Zuiderpark, buiten het projectgebied, is een nest van een bosuil aanwezig.

Als gevolg van de werkzaamheden zal het nest van de bosuil niet verloren gaan. Verstoring van broedende bosuilen als gevolg van de bouwwerkzaamheden is niet aannemelijk, aangezien de bosuil hoogstwaarschijnlijk in de Heimanshof broedt, die op meer dan 500 meter afstand gelegen is.

Het project heeft geen effect op de functionaliteit van het, buiten het projectgebied gelegen, nest van de bosuil.

6.2.3 Wilde planten

Aangezien er geen beschermde wilde planten en het projectgebied ook geen geschikte standplaats vormt voor beschermde soorten, zal het project geen effect hebben op beschermde wilde planten.

6.3 Advies vervolprocedure

6.3.1 Vleermuizen

Met het slopen van het cateringgebouw gaat één vaste verblijfplek van de gewone dwergvleermuis verloren. Dit betekent een overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hiervoor is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. Een ontheffing wordt alleen verleend aan projecten met een bij wet genoemd belang en als de gunstige staat van instandhouding van de vleermuizen niet in gevaar komt. Ten aanzien van soorten van de Habitatrichtlijn betreft het bij wet genoemd belang alleen 'dwingend redenen van openbaar belang'.

Om negatieve effecten op de functionaliteit van het baltsverblijf (en potentieel zomerverblijf en winterverblijf) van de gewone dwergvleermuis te voorkomen of te mitigeren is het nodig om maatregelen te treffen. Dit betreffen zowel maatregelen tijdens de uitvoering als het opnemen van verblijven voor vleermuizen in het nieuwe ontwerp (zie paragraaf 6.4).

Indien er voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen, zodat de verblijfplek van de gewone dwergvleermuis ten alle tijde blijft functioneren, is sinds september 2009 geen ontheffing meer nodig en zal het niet nodig zijn het wettelijk belang aan te tonen. Bij strikt beschermde soorten (zoals vleermuizen) raadt het Ministerie van LNV wel aan het project met de te treffen mitigerende maatregelen aan hen voor te leggen ter goedkeuring. Goedkeuring voor het project wordt verkregen middels een 'positieve afwijzing' van de ontheffingaanvraag. Dit betekent dat er voldoende maatregelen worden genomen, zodat overtreding van de wet voorkomen wordt en ontheffing niet nodig is.

Aangezien het slechts om één baltsverblijf van een gewone dwergvleermuis gaat, wordt het niet nodig geacht om het project aan het Ministerie van LNV voor te leggen, mits de maatregelen uit paragraaf 6.4 aantoonbaar worden uitgevoerd.

6.3.2 Jaarrond beschermde nesten van vogels

Aangezien er geen jaarrond beschermde nesten van vogels in het projectgebied voorkomen, zijn aanvullende maatregelen niet nodig.

6.3.3 Wilde planten

Aangezien er geen beschermde wilde planten in het projectgebied voorkomen, zijn aanvullende maatregelen niet nodig.

6.4 Mitigerende maatregelen vleermuizen

Hieronder worden de belangrijkste aspecten voor het ontwerp en de maatregelen tijdens de bouw genoemd om verstoring van vleermuizen te voorkomen en de functionaliteit als baltsverblijf (en mogelijk zomer- en winterverblijf) te behouden. Het ontwerp dient hierop aangepast te worden en de mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol opgenomen te worden.

6.4.1 Mitigerende maatregelen tijdens de uitvoering

Om te voorkomen dat er tijdens de sloop- en bouwwerkzaamheden vleermuizen verstoord of verwond raken dienen de onderstaande maatregelen getroffen te worden:

- De sloopwerkzaamheden van het cateringgebouw worden buiten de kwetsbare periode uitgevoerd. Gewone dwergvleermuizen zijn kwetsbaar tijdens de overwintering vanwege de lage temperaturen en omdat er geen voedsel (insecten) is. Vleermuizen overwinteren globaal van november t/m maart.
- De sloopwerkzaamheden van het cateringgebouw worden buiten de baltsperiode uitgevoerd. De baltsperiode van de gewone dwergvleermuis loopt van (15 juli) 15 augustus t/m 1 oktober (1 november).
- Als tussentijdse alternatieve verblijfplek voor worden vleermuiskasten opgehangen op daartoe geschikte plekken, die in overleg met een ter zake kundige worden bepaald. De alternatieve verblijfplekken zijn gereed en functionerend voordat er werkzaamheden aan de gebouwen plaatsvinden.
- Vooraf aan de sloopwerkzaamheden wordt het gebouw voor vleermuizen ongeschikt gemaakt door boven en onder gaten in de gevel te maken en plaatmateriaal te verwijderen. Hierdoor ontstaat tocht en zullen de vleermuizen er wegtrekken. Het ongeschikt maken van het gebouw dient in overleg met een ter zake kundige te worden uitgevoerd.
- Vooraf aan de sloopwerkzaamheden wordt door een ter zake kundige op gebied van vleermuizen gecontroleerd of er vleermuizen in het gebouw aanwezig zijn. Indien er vleermuizen worden aangetroffen worden de sloopwerkzaamheden uitgesteld totdat de vleermuizen er wegtrekken. Vleermuizen kunnen eventueel verjaagd worden door de uitvliegopeningen met een plastic 'sheet' af te sluiten, zodat de vleermuizen er wel uit maar niet in kunnen. Dit dient buiten de voortplantingsperiode te gebeuren, omdat de jongen anders opgesloten zitten. Het afsluiten van openingen dient in overleg met een ter zake kundige te worden uitgevoerd en wordt zo mogelijk voorkomen.

6.4.2 Mitigerende maatregelen in het project

Om het nieuwe gebouw voor gewone dwergvleermuizen geschikt te maken, dient het ontwerp hierop aangepast te worden. Vleermuizen verblijven in spouwmuren, tussen dak- en dakbeschoot of in andere smalle ruimtes van 2 tot 10 cm waar ze ondersteboven kunnen hangen of wegkruipen. Er zijn allerlei varianten te bedenken om een smalle spouw met een invliegopening aan de onderzijde te creëren; zoals een dubbele dakrand of dubbele schoorsteen.

Aandachtspunten in het ontwerp zijn onder andere:

- Verblijfplek: minimaal 1 verblijfplek, met een opening aan de onderzijde, tochtvrij,

- Invliegopening: minimaal 1,5 cm breed, minimaal 2 meter boven de grond, bij voorkeur op de zuid- of westgevel, geen verlichting op de opening richten,
- Aanvliegroute: vrij van obstakels, ruwe verticale ondergrond om op te landen.

Iedere vleermuissoort heeft zijn eigen habitat. Geadviseerd wordt de kenmerken van de bestaande verblijfplek zo goed mogelijk na te bootsen. Om geschikte kraamverblijven voor gewone dwergvleermuizen te creëren is maatwerk en een gedegen ontwerp nodig. U kunt ons bureau hiervoor benaderen.

7 BRONVERMELDING

1. 'Flora- en faunawet', Ministerie van LNV, Den Haag, 2002.
2. 'Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet', Staatscourant, Den Haag, 2 februari 2005.
3. 'Handreiking Flora- en faunawet', W.R.M. van Heusden & S.J. Vreugdenhil, Dienst landelijk gebied, oktober 2008.
4. 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet', Dienst Regelingen, Ministerie van LNV, augustus 2009.
5. 'Protocol Vleermuizen', Vakberaad vleermuizen, Netwerk Groene Bureaus. Op 5 maart 2010 door de Gegevens Autoriteit Natuur geaccordeerd.
6. 'Bat-detectors in a detailed bat survey: a method'. Limpens, H.J.G.A., 1993. - pp. 79-90. In: K. Kapteyn (ed), 1993. Proceedings of the First European Batdetector Workshop. Netherlands Bat Research Foundation, Amsterdam.
7. 'Field Identification: Using Bat Detectors to Identify Species'. Limpens, H.J.G.A., 2004. p. 46-57 in: Brigham, R.M., et al., eds. 2004. Bat Echolocation Research: tools, techniques and analysis. Bat Conservation International, Austin, Texas.
8. 'Cursus Vleermuizen en Planologie'. Limpens, H.J.G.A. 2006. Zoogdiervereniging / Eco Consult & Project Management.
9. www.zoogdiervereniging.nl: over vleermuizen.
10. www.vleermuis.net: over vleermuizen.
11. www.vleermuizenindestad.nl: over vleermuizen in de stad.
12. www.minlnv.nl: informatie over de beschermde soorten en gebieden, wetgeving, ontheffingvoorwaarden en gedragscodes.
13. Eco-effectscan Sportcampus Zuiderpark te Den Haag, J. Wardenaar, Aqua-Terra Nova BV, Naaldwijk, 210039AQT301FFJW, 3 maart 2010.
14. 'Veldgids Nederlandse Flora', Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht, 2000, bijdruk 2005.
15. 'Atlas van beschermde en bijzondere planten in Den Haag, waarnemingen periode 1990-2005', Jan Cevat, gemeente den haag, den haag, december 2005.
16. 'Handleiding Broedvogel Monitoring Project', Arend-Jan van Dijk, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen, 2004.
17. 'Nesten van bekende Europese vogels', J. Hanzák, Omega Boek Producties, Amsterdam, 1971.
18. 'Vogels in en om Den Haag, inventarisatierapport 2007', Haagse Vogelbescherming, Den Haag, 2008.
19. www.vwgdenhaag.nl: vogelwerkgroep Den Haag.
20. Mondelinge mededeling van mw. Y. Vermazen, een vrijwilligster van de Haagse Vogelbescherming, die BMP-tellingen uitvoert in de Heimanshof in het Zuiderpark, e-mail 1 juli 2010.

8 BIJLAGEN

- Bijlage 1: Waarnemingen vleermuizen
- Bijlage 2: Kaart waarnemingen vleermuizen
- Bijlage 3: Kaart waarnemingen vogels
- Bijlage 4: Waarnemingen wilde planten
- Bijlage 5: Achtergrond vleermuizen

BIJLAGE 1

WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN

Vleermuisonderzoek in de avond/nacht van 13 juni 2010								
Locatie: Zuiderpark Den Haag								
Weer: bewolkt, windkracht 1, droog, 15°C								
Aanwezig: 21:45 uur – 24:00 uur (zon onder: 22:00 uur)								
Noteringen/waarnemingen van Carolien v/d Graaf en J. Wardenaar								
Datum	tijd	Aantal	Soort	Amersf.	Gebied	Opmerkingen (gedrag)	Detector	waarnemer
13-jun	22:15, 22:30, 23:00, 24:15	2	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen langs water bij p-plaats noord	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf
13-jun	22:30, 23:15	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entrée/woning	foeragerend	D100	J. Wardenaar
13-jun	23:10	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	pad tussen voetbalvelden	voorbijvliegend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:17	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	skatebaan	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:24	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	watergang langs Moerweg	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:25	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	watergang langs Moerweg	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:27	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	Melis Stokeslaan	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:30	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	Mr. P. Droogleever Fortuynweg	voorbijvliegend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:37	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	achter clubhuis	foeragerend	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
13-jun	23:45	2	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend boven water	D240x (hd)	C. v/d Graaf, J. Wardenaar

Vleermuisonderzoek in de nacht/ochtend van 30 juni 2010								
Locatie: Zuiderpark Den Haag								
Weer: half bewolkt, heig, windkracht 1-2, droog, 18°C								
Aanwezig: 1:00 uur – 5:00 uur (zon op: 5:15 uur)								
Noteringen/waarnemingen van Carolien v/d Graaf en W. van Esch								
Datum	tijd	Aantal	Soort	Amersf.	Gebied	Opmerkingen (gedrag)	Detector	waarnemer
30-jun	1:40	1	laatvlieger	X:452/Y:79	kleedkamer ADO	voorbijvliegend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	2:00	2x1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	sportvelden	voorbijvliegend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	2:00, 3:00	2x1	egel	X:452/Y:79	sportvelden	rondscharrelend	zicht	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	2:00, 2:15	2x1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west ADO	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	3:30	1	egel	X:452/Y:79	berm naast brug J. Naberweg	rondscharrelend, in chipszak	zicht	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	3:00	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats noord	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	3:00	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	halverwege J. Naberweg	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	4:00	ca. 3	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	4:00	1	ruige dwergvleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	4:00	1	laatvlieger	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch
30-jun	4:00	1	watervleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf, W. v. Esch

Vleermuisonderzoek in de nacht/ochtend van 28 augustus 2010								
Locatie: Zuiderpark Den Haag								
Weer: bewolkt, bliksem, windkracht 1-2, droog, 15°C								
Aanwezig: 22:15 uur – 01:15 uur Regen: 23:32-23:59								
Noteringen/waarnemingen van Joske Wardenaar								
Datum	tijd	Aantal	Soort	Amersf.	Gebied	Opmerkingen (gedrag)	Detector	waarnemer
28-aug	22:36	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen langs water bij p-plaats noord	voorbijvliegend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	0:13-00:20	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen langs water bij p-plaats noord	foeragerend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	0:40	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen langs water bij p-plaats noord	foeragerend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	1:05	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen langs water bij p-plaats noord	foeragerend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	22:21	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entrée/woning	voorbijvliegend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	23:00	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entrée/woning	foeragerend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	23:28	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entrée/woning	voorbijvliegend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	0:50	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entrée/woning	foeragerend	D240x (hd)	J. Wardenaar
28-aug	0:30	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend boven water	D240x (hd)	J. Wardenaar

Vleermuisonderzoek in de nacht/ochtend van 6 september 2010								
Locatie: Zuiderpark Den Haag								
Weer: bewolkt, droog, windkracht 5-7, droog, 13°C								
Aanwezig: 20:15 uur – 20:45 uur en 23:30-24:00 uur								
Noteringen/waarnemingen van J. Carolien van der Graaf								
Datum	tijd	Aantal	Soort	Amersf.	Gebied	Opmerkingen (gedrag)	Detector	waarnemer
6-sep	20:32	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west	plotseling verschijnend van achter het gebouw (uitvliegend?)	D100	C. v/d Graaf
6-sep	20:32-20:35	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, foeragerend onder bomen	voorbijvliegend (uitvliegend?)	D100	C. v/d Graaf
6-sep	20:45	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend boven water	D100	C. v/d Graaf
6-sep	20:46	1	laatvlieger	X:452/Y:79	brug tussen waterpartijen	foeragerend boven water	D100	C. v/d Graaf
6-sep	20:46	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen op grasveld	foeragerend	D100	C. v/d Graaf

Vleermuisonderzoek in de nacht/ochtend van 8 september 2010
Locatie: Zuiderpark Den Haag

Weer: bewolkt, droog, windkracht <1, droog, 16°C

Aanwezig: 20:15 uur – 21:00 uur Regen: 23:32-23:59

Noteringen/waarnemingen van Joske Wardenaar en Carolien van der Graaf

Datum	tijd	Aantal	Soort	Amersf.	Gebied	Opmerkingen (gedrag)	Detector	waarnemer
8-sep	20:40	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west	plotseling verschijnend bij het gebouw (uitvliegend?)	D100	C. v/d Graaf
8-sep	20:40-20:45	2	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	20:40-20:45	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	baltsend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	20:20	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	baltsend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	20:48	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen naast p-plaats noord	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	21:30	>4	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	waterpartij	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	21:30	1-2	watervleermuis	X:452/Y:79	waterpartij	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	21:45	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	baltsend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	22:00	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	entree Zuiderpark	heen en weer vliegend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:08	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	baltsend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	22:12	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	sportveld bomenrij midden	heen en weer vliegend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:23	1	gewone dwergvleermuis		sportvelden	baltsend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:27	1	gewone dwergvleermuis		fietspad langs p-plaats west	heen en weer vliegend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:40	1	ruige dwergvleermuis	X:452/Y:79	waterpartij	voorbijvliegend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:40	>4	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	waterpartij	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:40	1-2	watervleermuis	X:452/Y:79	waterpartij	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:45	1	ruige dwergvleermuis	X:452/Y:79	wilg met boomholte naast watergang	baltskwartier	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	22:50	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	p-plaats west, onder bomen	foeragerend	D100	C. v/d Graaf
8-sep	22:55	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen naast p-plaats noord	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	23:07	1	gewone dwergvleermuis	X:452/Y:79	bomen naast p-plaats noord	foeragerend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar
8-sep	23:09	1	gewone dwergvleermuis		fietspad langs p-plaats west	baltsend	D240x	C. v/d Graaf, J. Wardenaar

BIJLAGE 2

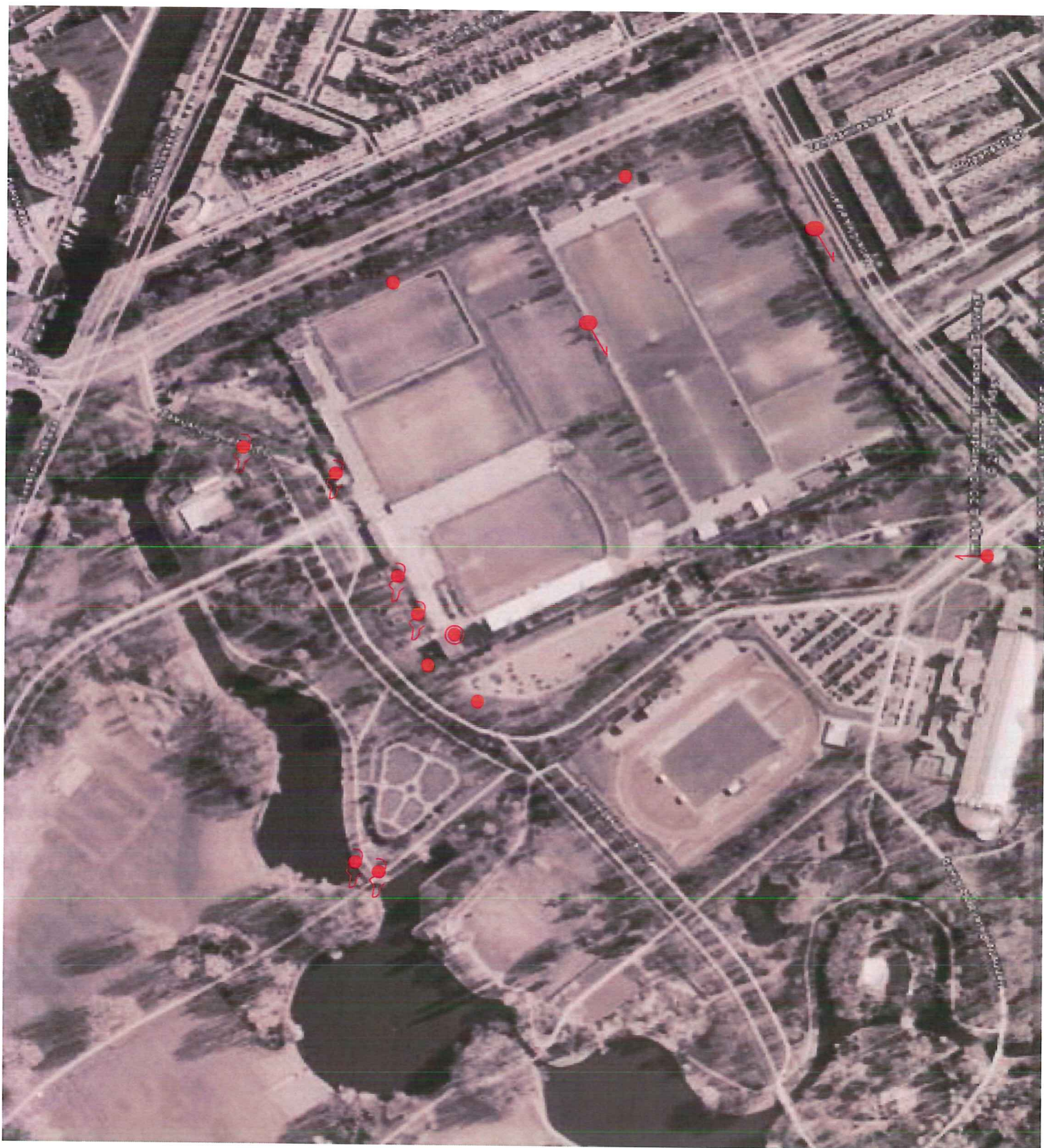
KAART WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN

Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion
Datum: 13 juni 2010 van 21:45 - 24:00 uur

Legenda:

- ★ Verblijfplek
- Balts-/sociale roep
- ↑ Vliegrichting
- ~ Foeragerend

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- ▲ Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

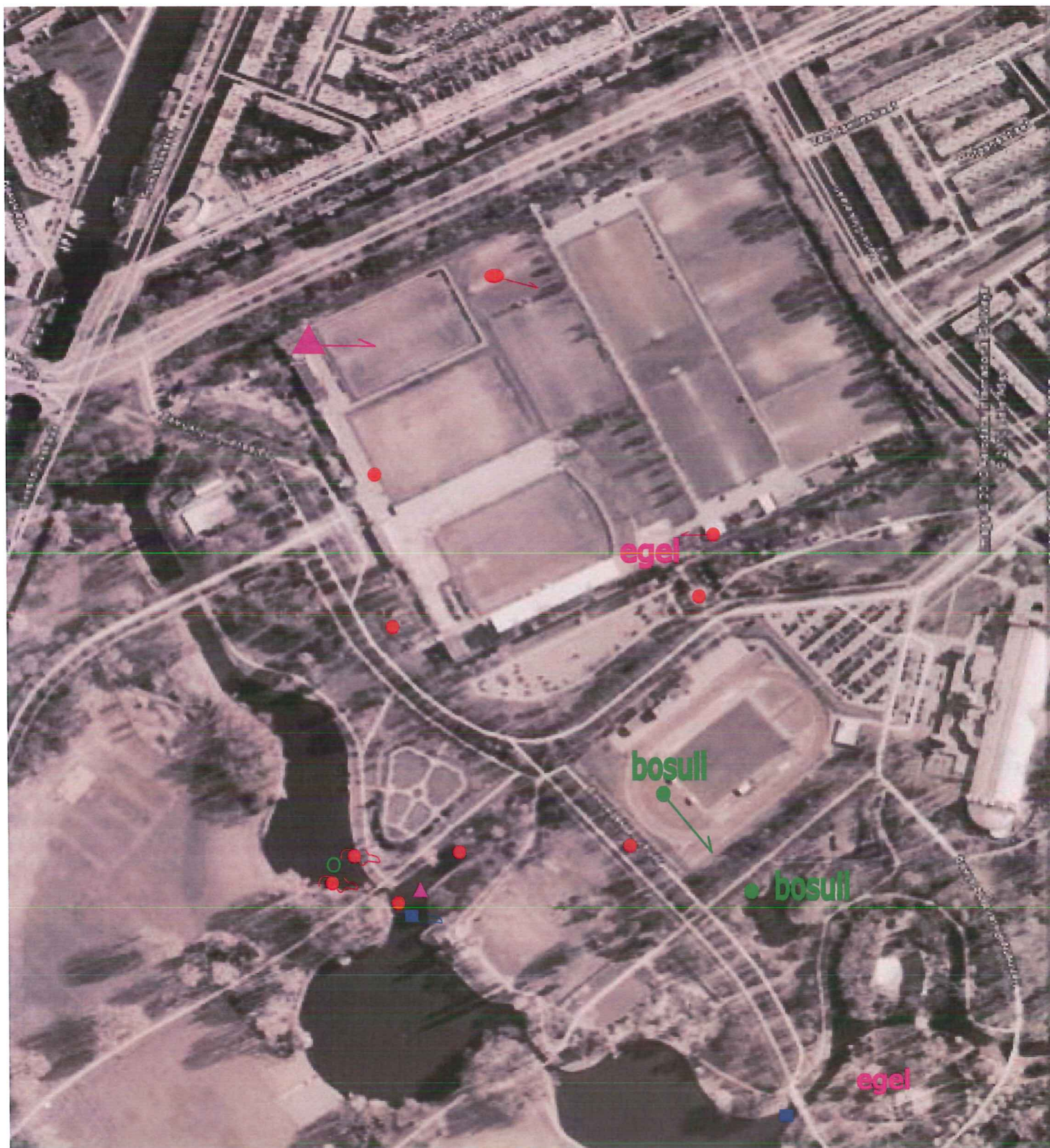
Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion

Datum: 30 juni 2010 van 1:00 - 5:00 uur

Legenda:

- ★ Verblijfplek
- Balts-/sociale roep
- ↖ Vliegrichting
- ~ Foeragerend

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- ▲ Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion
Datum: 28 augustus 2010 van 22:15 - 01:15 uur

Legenda:

★	Verblijfplek	●	Gewone dwergvleermuis
○	Balts-/sociale roep	○	Ruige dwergvleermuis
↑	Vliegrichting	▲	Laatvlieger
~	Foeragerend	□	Rosse vleermuis
		■	Watervleermuis

Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion

Datum: 6 september 2010 van 20:15 - 20:45 uur

6 september 2010 van 23:30 - 24:00 uur

Legenda:

- ★ Verblijfplek
- Balts-/sociale roep
- | Vliegrichting
- ~ Foeragerend

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- ▲ Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion
Datum: 8 september 2010 van 20:15 - 23:15 uur

Legenda:

- ★ Verblijfplek
- Balts-/sociale roep
- ↑ Vliegrichting
- ~ Foeragerend

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- ▲ Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

BIJLAGE 3

KAART WAARNEMINGEN VOGELS

Locatie: Den Haag, Zuiderpark, ADO-stadion

Datum: 6 september 2010 van 20:15 - 20:45 uur

6 september 2010 van 23:30 - 24:00 uur

Legenda:

- ★ Verblijfplek
- Balts-/sociale roep
- Vliegrichting
- ~ Foeragerend

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- ▲ Laatvlieger
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis

BIJLAGE 4**WAARNEMINGEN WILDE PLANTEN**

Datum:	26 juli 2010 van 18:00 uur – 19:00 uur
Inventariseerder:	C. van der Graaf
Weer:	onbewolkt, windkracht 1-2, droog, 20°C

wilde planten:	wet	wilde planten:	wet
akkerdistel	-	kruipertje	-
akkerkool	-	look-zonder-look	-
akkermelkdistel	-	madeliefje	-
bijvoet	-	melganzevoet	-
braam	-	moerasspirea	-
bultkroos	-	paardenbloem	-
duizendblad	-	paarse dovenetel	-
engels raaigras	-	perzikkruid	-
fluitenkruid	-	pitrus	-
gewone melkdistel	-	raapzaad	-
grote brandnetel	-	reuzenbalsemien	-
grote klis	-	ridderzuring	-
grote weegbree	-	riet	-
guldenroede	-	robbertskruid	-
haagwinde	-	roos	-
hanenpoot	-	sieraardbei	-
harig knopkruid	-	smalle weegbree	-
harig wilgenroosje	-	smeewortel	-
heggenrank	-	speerdistel	-
heksenkruid	-	varkensgras	-
herderstasje	-	vertakte leeuwentand	-
hondsdrif	-	vlier	-
kamille	-	witte klaver	-
kleefkruid	-	wolfspoot	-
klein kroos	-	wortelloos kroos	-
kleine varkenskers	-	zevenblad	-
klimop	-	zilver schoen	-
koninginnenkruid	-	zwaluw tong	-
kropaar	-	zwarte nachtschade	-

Afkorting	Wet / norm	Omschrijving
FF	Flora- en faunawet	de soort is beschermd volgens de Flora- en faunawet. Tussen haakjes is de categorie van de nestbescherming van vogels weergegeven. Van cat 1 t/m 4 zijn de nesten jaarrond beschermd (zie bijlage 1).
RL	Rode lijst	De soort staat op een gepubliceerde lijst van in Nederland bedreigde dieren- of plantensoorten; de Rode lijst. Dit is geen wettelijke bescherming.

BIJLAGE 5

ACHTERGROND VLEERMUIZEN

De vleermuis is een vliegend zoogdier. Op aarde komen meer dan 950 soorten vleermuizen voor, waarvan er 20 soorten in Nederland voorkomen⁽¹¹⁾.

figuur 1: ruige dwergvleermuis (bron: www.minlnv.nl, september '06, foto R. Verlinde)

De meeste soorten komen echter zeer plaatselijk of slechts in kleine aantallen voor. Vijf soorten zijn erg zeldzaam en tenminste vijf andere soorten zijn de afgelopen vijftig jaar erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen⁽¹¹⁾. Daarom worden vleermuizen sinds 1973 bij de wet beschermd. In het onderstaande kader wordt de verdragen en publicaties genoemd, waarin de vleermuis is opgenomen⁽¹³⁾:

Overzicht Verdragen en publicaties

Internationaal

- **Habitatrichtlijn**, soort van Bijlage IV, Publicatieblad van de Europese Unie L 236 van 23.9.2003 (selectie Nederlandse soorten: Ministerie van LNV).
- **Bats Agreement**, soort van Annex 1, Agreement on the Conservation of Populations of European Bats, Annex 1 (selectie Nederlandse soorten: Ministerie van LNV).
- **Bern-conventie**, soort van appendix III, Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Appendix III (selectie Nederlandse soorten: LNV).
- **Bonn-conventie**, soort van Appendix II, Convention on Migratory Species, Appendix 2 (selectie Nederlandse soorten: LNV) spp. (only European populations).

Nationaal

- **Flora- en faunawet**, beschermde soort als bedoeld in artikel 3 en 4, Staatscourant 2001, 220, bijlage 1.
- **Flora- en faunawet**, beschermde soort waarvoor op basis van artikel 75.5 een vrijstelling met gedragscode geldt van artikel 8 t/m 12 of een ontheffing nodig is met uitgebreide toets, niet gepubliceerd.
- **Rode Lijst**, Rode Lijst van bedreigde zoogdieren in Nederland; basisdocument (VZZ, 1994).
- **Doelsoortenlijst**, soort van Doelsoortenlijst, Handboek Natuurdoeltypen, bijlage 3 (Ministerie van LNV, 2001).
- **Soortbeschermingsplan**, Vleermuisbescherming: verleden, heden en toekomst (Ministerie van LNV, 1988).
- **Netwerk Ecologische Monitoring**, gemonitorde soort, Landelijke natuurmeetnetten van het NEM in 2004 (CBS, 2005).

Er zijn verschillende oorzaken voor de achteruitgang van de vleermuis. Met name de verstoring tijdens de winterslaap en de aantasting van foerageer- en leefgebieden dragen hieraan bij. Deze gebieden dreigen meer en meer te versnipperen door de uitbreiding van steden, bedrijven en infrastructuur, waardoor ze kleiner worden en steeds geïsoleerder komen te liggen. Ook de kwaliteit van de gebieden wordt vaak aangetast. Oorzaken van kwaliteitsvermindering zijn bijvoorbeeld het kappen van bomen en struiken en een toename van verlichting en verstoring.

Voor de bescherming van de vleermuis is het essentieel om het schaarser wordende foerageer- en verblijfgebied te behouden. In de Flora- en faunawet zijn daarom dan ook zowel de vleermuis als zijn vaste foerageer- en verblijfgebieden en de vaste vliegroutes daartussen beschermd.